

Foto: Anders Beer Wilsse/Norsk Folkemuseum

WINGE SANATORIUM

– opptakten til vinterturismen på Skeikampen

Her har vi sakset litt i en tekst av Jørgen Skaug, om hvordan vinterturismen i Musdal utviklet seg på tidlig 1900-tallet. Denne veksten skulle vise seg å få stor betydning for Skeikampen Høyfjellshotell og vinterturismen på Skei. Mon tro hva som hadde vært annerledes i dag, hvis ikke Agnes Berle hadde kjøpt den lille turisthytta på Skei i 1936?

Av Åse Kari Gravråk

Åpning av jernbanen

Gjennom store deler av det forrige århundre var det en utstrakt vinterturisme i Musdal, der Winge turisthotell og til dels Optun Gård og pensjonat var drivkraften. Åpningen av jernbanen fram til Tretten i 1884 var kanskje den viktigste årsaken til at turisttrafikken til distriktet fikk sin oppblomstring.

Christian S. Winge

Christian S. Winge f. 1860 i Kristiania var grunnleggeren av Winge Sanatorium. Etter at Gausdal Høifjeldssanatorium ble åpnet i 1876 ferierte Winge der om sommeren 12 år på rad. Gjennom denne tida på Gausdal bestemte han seg for å bygge et sanatorium på Fron. Og mens Winge drev med sanatoriebygget ved Gålåvatnet måtte han av og til dit opp på vinterstid.

Og det var da, mens han opplevde hvor fint det kunne være i fjellet om vinteren, at han fikk en ny idé. Hvorfor ikke bygge et sted som kunne ta imot gjester også om vinteren? Dette var en helt ny tanke. Chr. S. Winge var en handlingens mann, og ikke lenge etter begynte han å se etter et passende sted.

Det ble til at han festet seg til en plass i Galterudbygda øverst i Musdal. Her kjøpte han to av Galterudgardene for å bygge et sanatorium, men som også kunne ta imot gjester på vinterstid.

Winge Sanatorium – landets første sted for vinterturisme

I juni 1901 kunne Winge Sanatorium ta imot de første 25-30 gjestene, og det fortsatte vinteren etter. Dermed hadde Gudbrandsdalen fått sitt første sted for vinterturisme. Og ikke nok med det, Winge Sanatorium skulle også bli det første av dette slaget i hele landet. Det var først senere at hotell kom inn i navnet.

Chr. S. Winge var en dyktig hotellmann, og hans sanatorium fikk alt fra første stund et godt rykte. Også utlendinger fant snart veien dit, helst svensker og dansker, men også turister fra andre nasjoner. Etter bruddet med Sverige i 1905 holdt svenskene seg borte en tid, men tallet på danske turister økte. Den mest utholdende dansken var en lege og professor Ernst Carl Schmiegelow, som besøkte Winge noen uker om vinteren i 35 år. Han trivdes på stedet, og la ikke skjul på at han hadde anbefalt stedet for sine landsmenn.

I 1909 solgte Chr. S. Winge sanatoriet til søstrene Rusthage fra Fron. Noe senere ble han gift med Julie, den ene av de nye eierne. I 1915 ble det på nytt eierskifte, da Agnes og Annas Berle kjøpte stedet.

Agnes Berle, hoteldronningen

Ektemannen Annas døde allerede i 1923 og Agnes måtte fortsette driften alene. Hun var liten av vekst, men sterk på alle måter. Winge ble i fru Berles tid et turisthotell som kunne måle seg med Bolkesjø, Gåla og Fefor.

Agnes Berle.

En driftig dame

Da hun overtok hadde hotellet 26 senger, men da hun i 1936 overlot hotellet til sin eldste datter Marthe og svigersønn Nils Smith-Erichsen, var kapasiteten økt til 82 senger. I sin tid på Winge bygget hun ut hotellet tre ganger, fikk innlagt elektrisk lys, sentralvarme, varmt og kaldt vann og eget bad med WC til mange rom. Agnes Berle hadde på dette tidspunktet kjøpt den lille turisthytta på Skeikampen. Hytta

Enkle skiløyper ved Roåkerknappen og Killiknappen. Foto: Normann

bygget hun ut til en langt større hotellbedrift.

Skeikampen Høyfjellshotell

1937 stod et moderne Skeikampen Høyfjellshotell ferdig med 100 senger. Hun flyttet dit og drev hotellet fram til 1950. Da overlot hun Skeikampen til sin yngste datter Eriikka og hennes mann Alf Chr. Andersen. I en alder av 74 år kjøpte Agnes Berle i 1953 nok et hotell, nabohotellet Gausdal Høyfjellshotell. Agnes Berle mottok i 1947 kongens fortjenestemedalje i gull for sitt arbeid i turisttraffikkens interesse.

Winge brant

Marthe og svigersønn Nils Smith-Erichsen fortsatte å drive Winge i 21 år i Agnes Berles ånd fram til hotellet ble utsatt for en stor brann i mai 1957. Hotellet hadde da nærmere 100 sengeplasser, og den blomstrende vinterturismen knyttet til stedet i nesten 60 år ble dermed avsluttet. På det meste hadde Winge Turisthotell nærmere 30 ansatte. Marthe og Nils Smith-Erichsen flyttet etter brannen opp til Gausdal Høyfjellshotell, og overtok etter hvert den daglige ledelsen ved hotellet.

Skiløypene

Aktivitetene på Winge vinterstid var i stor grad knyttet til skigåing og opplevelser i naturen. Det ble tidlig merket og gått opp skiløyper fra hotellet. Den rødmerkede løypa på ca. 15 km gikk oppover skogen til Musdalssetra, og videre innover myrene til Roåker, over Killia og Sjøsetra til Skei. Den gulmerka løypa på ca. 12 km gikk gjennom Blesumlia og Rødumsbygda bort til Killilva, og videre oppover lia forbi Jøynnbusetrene til Skei. Det var også en blåmerket skiløype i åsen mellom Musdalseter, Djupdalen og Roåker. I den tiden var det ikke snøskutere og tråkkesmaskiner som holdt skiløypene oppe gjennom hele vinteren. Før jul ble skiløypene merket og tråkket opp av ansatte ved hotellet og lokale skiløpere i Musdal.

Skøyteis, svømmebasseng og kanefart

Det var også anlagt skøyteis om vinteren på en grusbane i nærheten av hotellet, og Winge var det første hotellet på landet som hadde et innendørs svømmebasseng. Hotellet hadde også egen skiskole for sine gjester, og mang en danske har lært å gå på ski akkurat på Winge.

Nils og Marte Smith-Eriksen.

På vinterkvelder ble bønder i Musdal leid inn til å kjøre kanefart med gjester over skogen til Svingvoll, og gjerne en rundtur opp gjennom Rødumsbygda. Dette var spesielle og stemningsfulle opplevelser for mange gjester fra byen, der de satt i satt i sluffer med skinnfeller over seg, trukket av hester med dombjeller, oftest under en stjerneklar himmel. De fleste gjestene kom med tog til Tretten stasjon. I de første årene ble gjestene kjørt med hest og slede oppover Musdalsveien til hotellet. Fra ca. 1930 overtok bilene denne transporten.

Kilder

- Vinterturismen i Musdal. Artikkel av Jørgen Skaug.

For mer lesing: Musdal i endring, Jørgen Skaug, 2019.